

অনুবাদ সাহিত্য

‘মূল ৰচোঁতাজন হ’ল নিজৰ চিন্তা আৰু শব্দৰ গৰাকী, সুখম নোহোৱালৈকে
তেওঁ সিৰোৰ ইচ্ছামতে ঘূৰাই পকাই সলাব পাৰে, কিন্তু বেচেৰা অনুবাদকৰ
সেই সুবিধা নাই, চিন্তাত মনোনিৱেশ কৰি তেওঁ প্ৰকাশভঙ্গীত যি সংগীত
আনিব পাৰে তাকে আনে আৰু সেইবাবে ই মূলৰ সমানে মধুৰ কেতিয়াও
নহয়।’

-ড্ৰাইডেন

অপ্ৰকাশ

মূল : দেৱকান্ত বৰুৱা

অনুবাদ : আহাসান হাবিব মোল্লা

আমাৰ জন্য মালা গাঁথিয়োনা, আমাৰ কথা শুন
 কাৰো জন্য মালা গাঁথিবেনা।
 অন্তৰেৰ অনন্ত কবিতা, ক্ষণস্থায়ী ফুলেৰ ভাষাতে
 বোঝানো যাবেনা
 কি কৰে কৰবে বলো এককণা শিশিৰ দিয়ে
 সাগৰেৰ বিজুতি প্ৰমাণ ?
 বিন্দুৰ গৌৰব তাতে হয়তো হতেও পাৰে
 মহাসিন্দু তাৰ অপমান।
 আমি জানি তোমাৰ হাতেৰ মালা আদিতমা নাৰীৰ সে যে
 সংকেত প্ৰেমের
 তোমাকে উদ্দেশ্য কৰে লেখা মোৰ কবিতাতে কান্দে অনুরাগ
 আদি মানবের।
 বিকেল আকুল কৰা শেফালীৰ মায়াময়
 হাসি গোলাপের
 লুকিয়ে রয়েছে তাতে কত শৰতের স্মৃতি, লুপ্ত শোভা
 কত বসন্তের।
 উষ্মাৰ আলোক দেখে বনের পাখি তোলে ডালে ডালে
 সুৰেৰ লহৰ
 আজকের পাখীৰ সুৰে জেগে উঠে কত স্মৃতি, কত দিন
 কত প্ৰভাতের
 সৃষ্টিৰ প্ৰত্যুষ থেকে আজও রয়েছে দেখো সৌন্দৰ্যেৰ
 বিকাশ বিশাল
 অপ্ৰকাশ সৌন্দৰ্যেৰ সীমাহীন সমুদ্ৰেৰ স্মৃতি শুধু মাত্ৰ
 এক ফোটা জল
 কাণ পেতে শুন তুমি আমাৰ হৃদয়ে কাঁপে অনুভূতি
 সেই মাধুৰীৰ
 দুৰ্বল মানুষ মোৰা, কি কৰে প্ৰকাশ কৰব ? পৰিহাস
 হয় নিয়তিৰ !
 অন্তহীন অনুভূতি- ক্ষণিক প্ৰকাশ, দুঃখ মানুষেৰ
 তাৰ প্ৰতিকার ?
 কোনো কথা নেই, মনকে সান্ত্বনা দিই, কবিতাৰ মালা গোঁথে
 তুমি ফুল-হাৰ।

অনুবাদ সাহিত্য কবিতা

মালতী

মূল : লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা
অনুবাদ : মৃদুলা দেৱী

পূবেৰ ৰৌদ্ৰে চিক্‌চিক কৰছে
লুইত পাৰেৰ বালি;
আকাশে উৰেছে তেমনি চিক্‌চিকে
শুভ্ৰ বকেৰ সাৰি।
পাৰেতে কাশিয়ান ফুলেৰ চিকিমিকি
জলে স্ফটিকেৰ ৰঙ
মালতীৰ হাসিতে দাত্ৰেৰ চিকিমিকি
দেখলেই জুৱায় মন।
লৌহিত্য কুমাৰী নয় যে মালতী
নয়ত ফুলেৰ ৰাণি
আকাশী আলোৰ প্ৰতিমা নয়ত
নয় ও বীণেৰ বাণী।
গিৰিৰাজ দুহিতা সুন্দৰী গৌৰীৰ
সাঁচে মোৰ মালতী নাই
অনাঘাত কুসুমেৰ না ফোটা কুড়িতে
মালতীকে পাওয়া যায়।
ভাবেৰ প্ৰতিমা ভাবেতে বেড়েছে
ভাবেৰ বেহানি কৰে
বুকেৰ ভেতৰে স্নেহেৰ আঁচলে
মালতীৰ স্নেহ ধৰে।
সাতটি জীৱন দেখব মালতীকে
ৰাখব বুকেৰ মাঝাৰে
মালতীৰ হাসিতে হাসিব আমিও
কাদব মালতীৰ ব্যাথাতে।
আদৰেৰ মালতীৰ কোলে মাথা ৰেখে
বুজব দুচোখেৰ পাতা
নিষ্ঠুৰ জগত থেকে চিৰবিদায় নেব
ঘূচবে সকল ব্যাথা।

আমি একটি ধূলোৰ কণা

মূল : চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা
অনুবাদ : ছাহেবা খাতুন

যেদিন আমি মৰবো সেদিন
জগতেৰ কি ক্ষতি হবে ?
আমি আছি না নেই এই কথাটাই
পৃথিবীৰ কতজন জানবে ?
আমি মৰলেও দিন গিয়ে ৰাত হবে
চাঁদ সূৰ্য উঠবে;
গাছে ফুটবে ফুল বাতাস বইবে
নিজ কক্ষে নক্ষত্ৰ ঘূৰবে।
আজকেৰ মতোই নিত্য জগত চলবে
নাই তাতে একটুও সংশয়,
এই বিশ্ব সংসাৰেৰ কোনো নিয়মেৰ
এতটুকু হবেনা লৰচৰ।
আমি অবিহনে এই জগতেৰ
কোনো কাজ পৰে ৰইবেনা,
কাজে ব্যস্ত এই বিশাল বিশ্ব
আমি নেই জানতেও পাৰবেনা।
অনন্ত বিশ্বেৰ এই অসংখ্য ধূলোৰ
একটি মাত্ৰ ধূলোকণা আমি
আমাৰ অবিহনে এই বিপুল সৃষ্টিৰ
এতটুকু হবেনাকো ক্ষতি।

কিমান যে ধুনীয়া বৰষুণ

মূল : Henry Wad Worth Longfellow

অনুবাদ : ৰিজু পাঠক

কিমান যে ধুনীয়া বৰষুণ !
 ধূলি আৰু উত্তাপৰ পাছত,
 বহল আৰু অগ্নিবৎ ৰাস্তাত,
 সংকীৰ্ণ পথত
 কিমান যে ধুনীয়া বৰষুণ

ঘৰৰ মুখচত- চালত ইয়ে কেনেকৈ ঘটঘটায়
 যেন খুৰাৰ গধুৰ খোজহে !
 কেনেকৈ যে ই হো-হোৱাই আৰু ঠেলা-হেঁচা কৰি ওলাই আহে
 উপচি পৰে নলীৰ ডিঙিৰে
 খিৰিকীৰ কাঁচত পথালিকৈ
 ই ঢালে আৰু ঢালে
 আৰু খৰতকীয়া আৰু বিস্মৃত,
 এক বোকাময় জোৱাৰৰ সৈতে,
 নাওৰাৰ তলিত
 এখনি নৈৰ দৰে গৰ্জে
 বৰষুণ, স্বাগতম বৰষুণ !

সাৰাংশ : কবিৰ ভাষাত প্ৰায় প্ৰত্যেকেই এক বৃষ্টিমুখৰ দিন ভাল পায়। বৃষ্টিমুখৰ দিন এটা বৰ আকৰ্ষণীয়, বিশেষকৈ যদিহে ই এক উত্তপ্ত দিন হয়। যেতিয়া বৰষুণৰ টোপালবোৰ ঘৰৰ চালত সৰি পৰে, ই কৰা ঘট্ ঘট্ শব্দই প্ৰায় প্ৰত্যেকে সপোনময় কৰি তোলে। ই পৰিৱেশ পৰিষ্কাৰ আৰু স্বাস্থ্যকৰ কৰি বায়ুক সতেজ কৰি তোলে। ই গছ- গছনিক জীৱন্ত কৰি তোলে আৰু প্ৰকৃতিক সজীৱ আৰু বহু বেছি ধুনীয়া কৰি তোলে। বৰষুণৰ পানী ঘৰৰ চালৰ পৰা সৰি পৰাৰ পাছত এটা জুৰি বা সৰু নৈ এখনৰ দৰে বৈ গৈ থাকোঁতে মই তাত কাগজৰ নাওঁ উটুৱাও। বৰষুণত গান গাই নাচি বাগি গা-ধুই মই বৰ উপভোগ কৰো। ই মোৰ মন, হিয়া আৰু দেহ শান্ত পেলায়। সেই মুহূৰ্তত ময়েই পৃথিৱীৰ আটাইতকৈ সুখী ব্যক্তি বুলি অনুভৱ কৰোঁ। বৃষ্টি মুখৰ দিন এটাৰ একমাত্ৰ বেয়া বস্তুটো হ'ল এই যে গাঁৱলীয়া ৰাস্তা-ঘাটবোৰ বোকাময় কৰি তোলে।

সৰু বাঘ, ডাঙৰ বাঘ

মূল : Lois Hamelton Fuller

অনুবাদ : জেচমিন ৰাভা

এসময়ত এটা মাইকী বাঘ আৰু তাইৰ এটা সৰু পোৱালি আছিল। সিহঁতে এখন নদীৰ পাৰত ঘন জংঘলত বসবাস কৰিছিল। এক্কাৰ হোৱাৰ লগে লগে মাইকী বাঘটোৱে হৰিণ আৰু গাহৰী চিকাৰ কৰিবলৈ ওলাই আহিছিল। পোৱালিটো মাকৰ ওচৰে পাজৰে আছিল।

বান্দৰে তাইক ডাঙৰকৈ চিঞৰিছিল, “চোৱা এইটো বাঘ আহিছে।” চন্দ্ৰৰ হৰিণটোৱে চিঞৰিছিল, কাকাৰ হৰিণটোৱে চিঞৰিছিল আৰু তাৰ কিছু সময় পিছতেই সকলো পলাই গৈছিল। তাই তেতিয়া হাবিৰ মুৰ্গী, চৰাই আৰু নদীত ভেকুলী, মাছ চিকাৰৰ বাবে গৈছিল। কিন্তু তাই কোনো দিনেই চিকাৰ কৰিব পৰা নাছিল।

যেতিয়া চন্দ্ৰৰ পোহৰ উজ্জ্বল হৈছিল, মাইকী বাঘটোৱে শুই শুই ৰাতিপুৱাৰ বাবে অপেক্ষা কৰি আছিল। তাই তাইৰ নেজডাল লৰাইছিল আৰু পোৱালিটোৱে সেইডালকে বাৰে বাৰে আঘাত কৰিছিল।

যদি কেতিয়াবা বহু দূৰলৈ যাব লগা হৈছিল, মাইকী বাঘটোৱে তাক মৃদু, সৰু শব্দেৰে মাতিছিল। পোৱালিটো আহিছিল, কিন্তু পোৱালিটোৱে ৰাতি হাবিত মাকৰ লগত থাকিবলৈ ভাল নাপাইছিল।

এদিনাখন ৰাতি মাইকী বাঘটোৰ ভাগৰ লাগিছিল। বাঘৰ পোৱালিটোৱে পথাৰত জঁপিয়াই থকা এটা ভেকুলী দেখিছিল। বাঘৰ পোৱালিটোৱে ভেকুলীটোক আক্ৰমণ কৰিছিল; কিন্তু ভেকুলীটো জঁপিয়াই পলাই গৈছিল। সি খেদি গৈ ভেকুলীটো

ধৰিছিল আৰু মাকক দেখুৱাবলৈ উভতি আহিছিল কিন্তু মাকক দেখা পোৱা নাছিল তাৰ পৰিৱৰ্তে সি হাবিত তাৰ ওচৰতে মাকতকৈ ডাঙৰ এটা বাঘ দেখিছিল।

বাঘৰ পোৱালিটোক দেখি বাঘটোৰ সেউজীয়া চকু দুটা জিলিকি উঠিছিল। পোৱালিটোৰ খুব ভয় লাগিছিল। সি দৌৰিবও পৰা নাছিল, লুকাবও পৰা নাছিল। সি ভেকুলীটোক যাবলৈ দিছিল। বাঘটো পোৱালিটোৰ নিচেই ওচৰ চাপি আহিছিল।

কিন্তু মাইকী বাঘটোৰ এটা গোজৰে হাবিখন কঁপাই তুলিছিল। তাই অন্য বাঘটোৰ মুখামুখি হওঁতেই বাঘটো পলাই গৈছিল। মাইকী বাঘটোৱে ডাঙৰকৈ চিঞৰিছিল; অন্য জন্তুবোৰক তাই যে তাতে আছিল সেইটো জনাবলৈ। হাবিৰ সকলো জন্তু দূৰলৈ পলাই গৈছিল। বাঘৰ পোৱালিটোৱেও গুজৰিবলৈ ভাল পাইছিল, অন্য জন্তুবোৰক জনাবলৈ যে সি তাতে আছিল। কিন্তু হাবিত থকা অন্য জন্তুবোৰে ভয় খোৱা নাছিল আৰু সিহঁতৰ কোনেও পলাই যোৱা নাছিল।

কিন্তু এবছৰ পিছত বাঘৰ পোৱালি পূৰ্ণ বাঘ হ'ল। সি বহু মাইল অকলে চিকাৰৰ বাবে খোজ কাঢ়িছিল। যেতিয়া সি হাবিৰ জন্তুবোৰক সি তাতে থকা বুলি ক'ব বিচাৰিছিল, হাবিৰ অন্য সকলো জন্তু দূৰলৈ, বহু দূৰলৈ পলাই গৈছিল। সেই ডাঙৰ বাঘটো যি আগতে সৰু বাঘৰ পোৱালি আছিল, তাৰ নিজৰেই ইমান ডাঙৰ শব্দ শুনি, নিজে নিজেই হাঁহি উঠিছিল এটা ডাঙৰ বাঘে হাঁহৰ নিচিনাকৈ।

কাশ্মীৰী আপেল

মূল : হিন্দী

অনুবাদ : আয়ুব হুছেইন

কালি সন্ধিয়া কিছুমান জৰুৰী বস্তু কিনিবলৈ বাহিৰলৈ গৈছিলো। এখন দোকানত বহুত ধুনীয়া ৰঙৰ আপেল দেখা পাইছিলো। আজিকালি শিক্ষিত সমাজত ভিটামিন আৰু প্ৰটিন শব্দ বিচৰাৰ প্ৰৱণতা বৃদ্ধি হৈছে। আগতে মানুহে বিলাহীক সমাদৰ কৰা নাছিল কিন্তু আজিকালি বিলাহী স্বাস্থ্যৰ বাবে আৱশ্যকীয় হৈ পৰিছে। গাজৰো প্ৰথম অৱস্থাত মাথো গৰীৰ- দুখীয়াৰ পেট পূৰাবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। ধনী লোকসকলে মাথো ইয়াৰ হালোৱাহে খাইছিল। যেতিয়া গম পালে যে ইয়াৰ মাজত ভিটামিন আছে তেতিয়া গাজৰকো সমাদৰ কৰিবলৈ ধৰিলে, আৰু আপেলৰ বিষয়েতো ক'বই নালাগে। দৈনিক এটা আপেল খোৱা জনক ডাক্তৰৰ কোনো প্ৰয়োজন নহয়। ডাক্তৰৰ কথামতে আমি সোৱাদহীন বস্তু এটাও খাব পাৰো, আপেলতো সু-স্বাদু বস্তু। বৰ্তমান আপেল মাথোঁ যে সু-স্বাদুৱেই এনে নহয় ইয়াৰ মাজত যে বহুতো গুণ আছে সেই কথা প্ৰায় সকলোৰেই জ্ঞাত।

দোকানীজনৰ পৰা আধাকিলো আপেল কিনি আনিলো। আহোঁতে ৰাতি হৈছিল। ৰাতি কোনো ফল খোৱা পৰম্পৰা নাই। পুৱা হাত-মুখ ধুই পুৱাৰ আহাৰৰ বাবে যেতিয়া আপেল এটা উলিয়ালো দেখা পালো আপেলটো আধা পচা, ভাবিছিলো ৰাতি

নেদেখাকৈ দিছিল কিজানি, দ্বিতীয়বাৰ আৰু এটা উলিয়ালো, সেইটোৰো আধা পচা। ভাবিছিলো দোকানীজনে মোক ঠগিলে। তৃতীয় আপেলটো উলিয়ালো সেইটো বেয়া হোৱা নাছিল। কিন্তু এটা ফুটা হৈছিল আৰু কাটি চোৱাত ভিতৰফালটো বেয়া ওলাইছিল। এটা আপেলো খাবলৈ নাপালো। ভাবিছিলো দোকানীজনে জানিবুজি মোৰ লগত এনেকুৱা কৰিছিল। এটা বেয়া ওলালে কথা নাছিল কিন্তু চাৰিওটাই বেয়া ওলাইছিল। এই বেইমানীত মোৰ হাতো নথকা নহয়। দোকানীজনৰ হাতত ৰুমাল ৰাখিব দিবই নালাগিছিল। তেওঁ ভাবিছিল যে ৰাতিতো দেখা নাপাব আৰু ঘৰৰ পৰাও ঘূৰাই ইমানদূৰ আনিব নোৱাৰিব। মানুহৰ যেতিয়া প্ৰয়োজন জৰুৰী হয় তেতিয়া বহুত মানুহে বেইমানী কৰে। পঢ়া-শুনা কৰা চাহাব আৰু কৰ্মচাৰী বৰ্তমান কোনেওঁ কাকো বিশ্বাস নকৰে। সত্য ক'তো নাই। সঁচা প্ৰতিষ্ঠা কৰিব বিচৰা মানুহৰ দুৰ্গতিৰ সীমা নাই। যোচখোৱা মানুহৰ সমাজত অভাৱ নাই।

পাপট বজাৰত এনেদৰে বেয়া আপেল বিক্ৰী কৰা হয়। মোৰ দৰে আপোনালোকেও কাশ্মীৰলৈ গৈ চকু বন্ধ কৰি আপেল নিকিনিব নহলে মোৰ দৰে কাশ্মীৰী আপেলেই ভাগ্যত পৰিব।

সৰু যাদুকৰ

মূল : হিন্দী

অনুবাদ : ভায়োলিনা ৰায়

কণবিলৰ পথাৰত বিজুলীয়ে জকমকাই আছিল। হাঁহি আৰু আনন্দৰ ধ্বনি শুনা গৈছিল। মই থিয় হৈ আছিলোঁ, সেই সৰু ফুহাৰ এটাৰ উপকৰণৰ কাষত য'ত এজন সৰু ল'ৰাই মনে মনে সুৰা পান কৰা মানুহবোৰক চাই আছিল। তাৰ ডিঙিত ফটা কুৰ্তাৰ ওপৰত এডাল বঙা বঙৰ সুতাৰ ৰচী আছিল আৰু জেপত কিছুমান তাচপাত আছিল। তাৰ মুখখনত ফুটি উঠিছিল গভীৰ বিষাদ আৰু ধৈৰ্য। মই নিজেই নাজানো কিয় তাৰ প্ৰতি আকৰ্ষিত হ'লোঁ। তাৰ অভাৱতো পূৰ্ণতা আছিল। মই সুধিলো- “তুমি ইয়াত কি দেখিলা?”

“মই সকলো দেখিলো। ইয়াত খাৰু দলিওৱা হয়। পুতলাত লক্ষ্য লগোৱা হয়। শৰেৰে নম্বৰ ভেদা হয়। মই পুতলাত লক্ষ্য লগোৱাটো ভাল যেন পালোঁ। যাদুকৰজন একেবাৰে অকৰ্মণ্য। তেওঁতকৈ মই ভাল তাচৰ খেল দেখুৱাব পাৰো- সি নিঃসংকোচে ক'লে। তাৰ কথাবোৰত কোনো দ্বিধা নাছিল।

মই সুধিলো- ‘আৰু সেই পৰ্দাত কি আছে? তুমি তালৈ গৈছিলি?’ নাই তালৈ মই যাব নোৱাৰোঁ। টিকট লাগে।’ মই ক'লো- ‘তেন্তে ব'লা, তালৈ, মই তোমাক লৈ যাম।’ মই মনৰ ভিতৰতে ক'লো- ‘ভাই আজিৰ কাৰণে তুমিয়েই মোৰ মিত্ৰ।’ সিক'লে- ‘তালৈ গৈ কি কৰিব? ব'লক লক্ষ্য ভেদা যাওঁক।’

মই তাৰ লগত সহমত হৈ ক'লো- ‘তেন্তে ব'লা প্ৰথমতে চৰবত খাই লোৱা যাওঁক।’

মানুহৰ ভিৰ কাৰণে শীতৰ সন্ধ্যাটোও তাত গৰম হৈ আছিল। আমি দুয়ো চৰবত খাই লক্ষ্য লগাবলৈ গ'লো। ৰাস্তাত তাক সুধিলো-

‘তোমাৰ আৰু কোন আছে?’

‘মা আৰু দেউতা।’

‘তেওঁলোকে তোমাক ইয়াত আহিবলৈ বাধা দিয়া নাছিল?’

‘দেউতা জেলত আছে।’

‘কিয়?’

‘দেশৰ কাৰণে।’- সি গৰ্বিত হৈ ক'লে।

‘আৰু তোমাৰ মা?’

‘তেওঁৰ বেমাৰ।’

‘আৰু তুমি খেল চাই আছা?’

তাৰ মুখত তিৰস্কাৰৰ হাঁহি ফুটি উঠিল। সি ক'লে- ‘খেল চাবলৈ নহয়, দেখুৱাবলৈ ওলাইছোঁ। কিছু পইছা লৈ যাম, তেতিয়াহে মাক পথ্য দিব পাৰিম। আপুনি মোক চৰবত নোখোৱাই মোৰ খেল চাই যদি মোক কিবা দিলেহেঁতেন, তেতিয়া মই আনন্দিত হ'লোঁহেঁতেন।

মই আচৰিত হৈ সেই তেৰ-চৌধ বছৰীয়া ল'ৰাজনলৈ চালো।

– ‘হয়, মই সঁচাকৈ কৈছো, ডাঙৰীয়া। মাৰ অসুখ সেয়ে মই নগলোঁ।’

‘ক'লে?’

‘জেললৈ। কিছুমান মানুহে খেল-তামাচা চায়, গতিকে মই কিয় সেইবোৰ দেখুৱাই মাৰ ঔষধ পাতিৰ ব্যৱস্থা নকৰোঁ আৰু নিজৰ পেট প্ৰৱৰ্তাই নলওঁ।’

মই দীঘলীয়াকৈ উশাহ ল'লো। চাৰিওফালে বিজুলীৰ চকৰী ঘূৰিব ধৰিছিল। মনত ব্যগ্ৰতা জন্মিল। মই তাক ক'লো- ‘বাৰু, ভাল ব'লা লক্ষ্য ভেদিবলৈ যাওঁ।’

আমি দুয়ো সেই ঠাইত উপস্থিত হ'লো, য'ত পুতলাক বলেৰে পেলোৱা হয়। মই বাৰখন টিকট কিনি ল'ৰাজনক দিলো। সি পূৰ্ণ লক্ষ্যভেদক হৈ ওলাল। তাৰ এটাও বল খালী নগ'ল। দৰ্শকসকল আচৰিত হ'ল। সি বাৰটা পুতলা একত্ৰিত কৰিলে কিন্তু উঠাব কেনেকৈ? কিছুমান মোৰ ৰুমালত বান্ধিলে আৰু কিছুমান জেপত ভৰালে। ল'ৰাজনে ক'লে- ‘ডাঙৰীয়া, আপোনাক তামাচা দেখুৱাম। বাহিৰলৈ আহক। মই যাওঁ।’ সি অৰ্জুধান হ'ল। মই মনতে ভাবিলো- ‘ইমান সোনকালে মন সলনি হ'ল?’

মই আকৌ উভতি পাণদোকানলৈ আহিলো। পাণ খাই বহ

দেৰিলেইকে ইফালে সিফালে ঘূৰি ফুৰিলোঁ। দুলনাৰ কাষত মানুহৰ অহা-যোৱা দেখা গ'ল। অকস্মাতে কোনোবাই ওপৰৰ পৰা মাতিলে— 'ডাঙৰীয়া।'

মই সুধিলো— 'কোন?'

'মই সৰু যাদুকৰ'।

(২)

কলিকতাৰ ধুনীয়া বনস্পতিৰ বাগিচাত ৰঙা পদুম ফুলেৰে ভৰা সৰু পুখুৰীটোৰ কাষত ঘন গছৰ ছাঁত নিজৰ বন্ধুবৰ্গৰ সৈতে বহি মই জলপান খাই আছিলোঁ। কথা পাতি আছিলোঁ। সেই সময়তে সেই সৰু যাদুকৰক দেখা গ'ল। লগত ৰঙীণ খাদীৰ বেগ। চাফা ঠোঙা আৰু হাত খৰা চোলা। কিন্তু মোৰ ৰুমালখন সূতাৰ ৰচীৰে বন্ধা আছিল। আনন্দৰে খোজকাটি সি ক'বলৈ ধৰিলে—

'ডাঙৰীয়া নমস্কাৰ। আজি যদি কয় খেল দেখুৱাম?

'নালাগে, এতিয়া আমি জলপান কৰি আছোঁ।'

'ইয়াৰ পিছত নাচ-গান হ'ব নেকি? ডাঙৰীয়া?'

'নহয় ... তোমাক খঙেৰে কিবা ক'বলৈ ওলাইছিলো, এনেতে শ্ৰীমতীয়ে ক'লে দেখুওৱা, তুমি আহি ভালেই কৰিলা। কিছু মনোৰঞ্জক হওঁক। মই মনে মনে থাকিলো কাৰণ শ্ৰী মতীৰ কথাত মাকৰ সেই মিঠা সুৰ আছিল, যাৰ সন্মুখত কোনো ল'ৰাক ৰখাব নোৱাৰি। সি খেল আৰম্ভ কৰিলে।

সেইদিনা কণবিলৰ সকলো পুতলাই তাৰ খেলত অভিনয় কৰিবলৈ ধৰিলে। ভালুকে মনাব ধৰিলে। মেকুৰীয়ে অভিমান কৰিবলৈ ধৰিলে। বান্দৰে নাচিব ধৰিলে।

গুড়িয়াৰ বিয়া হ'ল। গুড্ডা দৰাজন কণা ওলাল। ল'ৰাজনৰ কথাত চাতুৰ্যৰ দ্বাৰাই অভিনয় হ'বলৈ ধৰিলে। সকলোৰে হাঁহি হাঁহি যেন বাগৰি পৰিল।

মই ভাবিবলৈ ধৰিলোঁ ল'ৰাজনক আৱশ্যকতাই কিমান সোনকালে চতুৰ কৰি তুলিছে। এয়াই জীৱন।

তাৰ পাৰতৰ সকলো ৰঙা হৈ পৰিল। তাৰ পিছত সকলো ক'লা হৈ গ'ল। ডিঙিৰ সূতা টুকুৰা টুকুৰ হৈ আকৌ লগ লাগি গ'ল। চকৰী নিজে নিজে নাচি আছিল। মই ক'লো— 'এতিয়া হৈ গ'ল। নিজৰ খেল সামৰি লোৱা। এতিয়া আমিও যাওঁ।' শ্ৰীমতীয়ে তাক লাহেকৈ এটকা দিলে সি নাচি উঠিল। মই ক'লো—

'ল'ৰা!'

'সৰু যাদুকৰ বুলি কওঁক। এইটোৱে মোৰ নাম। ইয়াৰ পৰাই মোৰ জীৱিকা।'

মই কিবা ক'বলৈ লওঁতেই শ্ৰীমতীয়ে ক'লে— 'বাৰু, তুমি এই পইচাৰে কি কৰিবা?'

'প্ৰথমতে পেট ভৰাই পকৰী খাম। তাৰ পিছত এখন সূতাৰ কঞ্চল কিনিম।'

মোৰ আকৌ খং উঠিল। মই নিজৰ ওপৰতে ক্ৰুদ্ধ হৈ ভাবিব ধৰিলে— আহ! কিমান স্বার্থপৰ মই! মই সি এটকা পোৱাৰ বাবে হিংসা কৰিবলৈ ওলাইছিলো! "

সি নমস্কাৰ কৰি আতৰি গ'ল। আমি লতাকুঞ্জ চাবলৈ ওলালো।

সেই সৰু চহৰখনত সন্ধ্যা নামিছিল। ডুবিব ধৰা সূৰ্যৰ অন্তিম কিৰণে গছৰ পাতৰ পৰা বিদায় লবলৈ ধৰিছিল। একেবাৰে শান্ত পৰিবেশ। আমি লাহে লাহে গাড়ীৰে হাওড়াৰ ফালে আহি আছিলো।

বাৰে বাৰে সৰু যাদুকৰলৈ মনত পৰি আছিল। সঁচাকৈয়ে সি এটা জুপুৰীৰ কাষত কঞ্চল কান্ধত লৈ থিয় হৈ আছিল। মই গাড়ী ৰখাই সুধিলোঁ— "তুমি ইয়াত কেনেকৈ?"

"মোৰ মা ইয়াতে থাকে। এতিয়া তেওঁক চিকিৎসকসকলে উলিয়াই দিছে।" মই গাড়ীৰ পৰা নামি আহিলো। সেই জুপুৰীটোলৈ চালো; এজনী ৰুগ্না মহিলা ফটা কাপোৰ গাত লৈ কঁপি আছিল। সৰু যাদুকৰে তেওঁৰ গাত কঞ্চলখন জাপি দি সাৰটি ধৰি ক'লে— 'মা!' মোৰ চকুলো ওলাই আহিল।

(৩)

বহুদিনৰ ছুটি শেষ হৈ আহিছিল। অফিচত উপস্থিত হোৱাৰ সময় কাষ চাপিলে। কলিকতাত মোৰ আমনি লাগিবলৈ ধৰিলে। তথাপিহে যাবৰ সময়ত উদ্যানখন চাবলৈ ইচ্ছা হ'ল। লগতে যদি যাদুকৰকো দেখিলোহেতেন তেন্তে মই সেইদিনা অকলে ওলাই আহিলো। সোনকালে উভতিবও লাগিব।

দহ বাজিছিল। মই দেখা পাইছিলো যে সেই নিৰ্মল ৰ'দত ৰাস্তাৰ কাষত এখন কাপোৰত সৰু যাদুকৰৰ মঞ্চসজ্জা সাজি থোৱা আছিল। গাড়ী ৰখাই নামি আহিলো। তাত মেকুৰীজনীয়ে মন মাৰি আছিল। ভালুকে মনাব চেষ্টা কৰিছিল। বিয়াৰ প্ৰস্তুতি চলি আছিল, এই সকলোবোৰ হোৱাৰ পিছতো যাদুকৰৰ কথাত আনন্দৰ ভাব নাছিল। যেতিয়া সি আনক হহুৱাবলৈ চেষ্টা কৰিছিল, তেতিয়া নিজে কঁপি উঠিছিল। এনে লাগিছিল যেন তাৰ আত্মাই কান্দি আছিল। মই আচৰিত হৈ চাই আছিলো। খেলা হৈ যোৱাৰ পিছত পইচা বুটলি সি ভিৰৰ মাজেৰে মোলৈ চালে। সি কেইটামান মুহূৰ্তৰ বাবে আনন্দিত হৈ উঠিল। মই তাৰ পিঠিত চপৰিয়াই

ক'লো- “আজি তোমাৰ খেল নজমিল কিয়?” “মায়ে কৈছে যে আজি সোনকালে ঘৰলৈ আহিবা। মোৰ সময় কাষ চাপি আহিছে।”-
অবিচল ভাবত সি ক'লে।

“তথাপিও তুমি খেল দেখুৱাবলৈ আহিলা?” মই খঙেৰে
ক'লো। মানুহৰ সুখ দুখৰ জোখ নিজৰ ধৰনেইতো হয়। তাৰ
মুখত সেই পৰিচিত তিৰস্কাৰৰ ৰেখা ফুটি উঠিল। সি ক'লে-
“কিয় নাহিম?”

আৰু কিবা বেছিকৈ কোৱাৰ কাৰণে সি যেন অপমান অনুভৱ
কৰিছিল।

কিছু সময়ৰ ভিতৰতে মোৰ ভুলৰ অনুভৱ হ'ল। তাৰ
মোনাখন গাড়ীত উঠাই তাক বহুৱাই লৈ মই ক'লো- “সোনকালে
ব'লা।” গাড়ী চালকে মই কোৱা অনুসৰি ৰাস্তাৰে যাবলৈ ধৰিলে।

কিছু সময়ৰ পিছতেই সেই জুপুৰীটোৰ কাষ পালো। যাদুকৰে
জুপুৰীটোত মা-মা বুলি কৈ সোমাল। ময়ো পিছতেই আছিলো
কিন্তু স্ত্ৰীগৰাকীৰ মুখেৰে ‘বে.....’ ওলাই বৈ গ'ল। তেওঁৰ দুৰ্বল
হাত উঠি বৈ গ'ল। যাদুকৰে তেওঁক ধৰি কান্দি আছিল, মই শুদ্ধ
হৈ পৰিলোঁ। সেই উজ্জ্বল ৰ'দত সমগ্ৰ পৃথিৱী যেন যাদুৰ নিচিনাকৈ
মোৰ চাৰিওফালে নৃত্য কৰিবলৈ ধৰিলে।

ধৰ্মযাজকৰ সম্পত্তি

মূল : Rudyard Kipling

অনুবাদ : জুপিতৰা দাস

এসময়ত ইৰাণ দেশৰ এখন গাঁৱত এজন ধৰ্মযাজক বাস
কৰিছিল। তেওঁ বৰ দুখীয়া আৰু অশিক্ষিত আছিল। তেওঁ
কেতিয়াও স্কুললৈ যোৱা নাছিল। কিন্তু যাজকজন বৰ জ্ঞানী আছিল
আৰু তেওঁ মানুহৰ দুখ কষ্ট বুজি পাইছিল। তেওঁৰ জ্ঞান আৰু
উপদেশে সাধাৰণ মানুহক সহায় কৰিছিল। তেওঁৰ বন্ধুসুলভ
ব্যৱহাৰ আৰু জ্ঞানৰ বাবে তেওঁ বিখ্যাত হৈছিল। ইৰাণৰ ৰজাই
তেওঁৰ বিষয়ে শুনিছিল আৰু তেওঁ মানুহজনক পৰীক্ষা কৰিবলৈ
সিদ্ধান্ত লৈছিল। ৰজাই এজন যাজকৰ সাজ পিন্ধি তেওঁক লগ
কৰিবলৈ গুহালৈ আহিছিল। যাজকজনে ৰজাক আদৰ জনাইছিল।
তেওঁ বিবেচক ব্যক্তিৰ দৰে ৰজাৰ সৈতে কথা-বতৰা পাতিছিল
আৰু তেওঁক খাদ্যৰে আপ্যায়িত কৰিছিল। ৰজাই তেওঁৰ
আতিথ্যত গভীৰভাৱে প্ৰভাৱিত হৈছিল। ৰজা অতিকৈ বিস্মিত
আৰু আনন্দিত হৈছিল আৰু তেওঁ যাজকজনক এখন জিলাৰ
শাসনকৰ্তা হিচাপে নিযুক্তি দিছিল।

যাজকজনে ক্ষমতা আৰু মৰ্যাদা পাইছিল যদিও তেওঁ আগৰ

দৰেই সহজ সৰল হৈয়েই আছিল। মানুহবোৰে তেওঁক ভাল
পাইছিল আৰু সন্মান কৰিছিল। আন জিলাৰ শাসনকৰ্তা সকলে
তেওঁক ঈৰ্ষা কৰিছিল। সিহঁতে নতুন শাসনকৰ্তাজনৰ বিৰুদ্ধে
ৰজাক কথা লগাইছিল। সিহঁতে নতুন শাসনকৰ্তা জন অসাধু আৰু
মনে মনে সংগ্ৰহ কৰা সম্পত্তি বাকচত লৈ ফুৰা বুলি কৈছিল।
ৰজাই নতুন শাসনকৰ্তাজনক ৰাজপ্ৰাসাদলৈ মাতিছিল আৰু
বাকচটো খুলিবলৈ নিৰ্দেশ দিছিল। ঈৰ্ষাপূৰ্ণ শাসনকৰ্তাবিলাকে
বাকচৰ ভিতৰত এখন পুৰণি কন্মল দেখিবলৈ পাইছিল। তেওঁ
সেই কন্মলখন কঢ়িয়াই লৈ ফুৰা সম্পৰ্কে ৰজাই তেওঁক সুধিছিল।
জ্ঞানী যাজকজনে সেই কন্মলখন তেওঁৰ পুৰণি বন্ধু বুলি উত্তৰ
দিছিল। কাৰণ যদি ৰজাই তেওঁক কামৰ পৰা আঁতৰ কৰে সেই
কন্মলখনে তেওঁক সুৰক্ষা দিব বুলি তেওঁ কৈছিল। ৰজাই তেওঁৰ
সততা দেখি অধিক আনন্দিত হৈছিল। সেই দিনাৰ পৰাই ৰজাই
তেওঁক এখন বৃহৎ জিলাৰ শাসনকৰ্তা পাতিছিল।

এমুঠি সৰিয়হ

মূল : হিন্দী

অনুবাদ : ছয়ানিকা পাটগিৰী

বুদ্ধদেৱে নিতৌ প্ৰাতঃস্নান কৰি হাতত ভিক্ষা পাত্ৰ লৈ নগৰৰ ফালে ওলাই যায়। এদিন ভিক্ষা কৰি তপোবনলৈ উভতি আহোঁতে এজনী তিব্বতাই কান্দি কাটি আউলি-বাউলি হৈ তেওঁৰ চৰণত পৰিলহি। তেওঁৰ কোলাত এটি মৃত সন্তান। দুখুনি তিব্বতাজনীয়ে কান্দি-কান্দি ক'বলৈ ধৰিলে। - “প্ৰভু, মোৰ মাণিক বতনটিক জীয়াই দিয়ক। কালি ফুলনি বাগিচাত খেলি থাকোঁতে তাক সাপে খুটিলে। ক্ষণেক পিছতে সি শেঁতা পৰি গ'ল আৰু ঠেৰেঙা লাগিল। মই তাৰ বাবে ঔষধ বিচাৰি হাবাখুৰি খাই ফুৰিছোঁ। এজনে ক'লে - পাহাৰৰ ওপৰত এজন পুণ্যৱান তপস্বী আছে। তেওঁৰ গাত হালধীয়া বস্ত্ৰ। সেইজনী ঋষিয়ে তোমাৰ ল'ৰাক জীয়াই দিব পাৰিব। এই কথা শুনি মই উধাতু খাই আহিছোঁ। তিব্বতাজনীৰ কাকুতি-মিনতি শুনি বুদ্ধদেৱে ক'লে - ‘ভনী, মই তোমাৰ ল'ৰাক জীয়াই দিম। তুমি এমুঠি সৰিয়হ আনি দিয়া। কিন্তু মনত ৰাখিবা, সৰিয়হ মুঠি এনে এঘৰৰ পৰা আনিবা যি ঘৰত আজিলৈকে কোনো মানুহৰ মৃত্যু হোৱা নাই।’ বুদ্ধদেৱৰ কথা শুনি তিব্বতাজনী আনন্দিত হ'ল আৰু সৰিয়হ বিচাৰি আনিবলৈ ততাতৈয়াকৈ গুচি গ'ল।

পিচদিনা তিব্বতাজনী বুদ্ধদেৱৰ ওচৰলৈ আহিল। তেওঁ

নিৰ্বাক হৈ বুদ্ধদেৱক সেৱা জনালে।

‘তুমি সৰিয়হ পালানে?’

বুদ্ধদেৱে পৰম স্নেহেৰে সুধিলে।

‘প্ৰভু, মই বুকুত মৰা সন্তানটি লৈ ঘৰে ঘৰে সৰিয়হ বিচাৰি ফুৰিলো। প্ৰত্যেক ঘৰতে একোটা কথাকে শুধিলো, তোমালোকৰ ঘৰত আজিলৈকে মানুহ মৰিছে নেকি? কিন্তু মানুহ নমৰা ঘৰ ক'তো নাপালো। সেই কাৰণে মোৰ সেই শেঁতা পৰা ঠেৰঙা ল'ৰাটো কাষৰ হাবিত পেলাই থৈ গুচি আহিলো। প্ৰভু! কওক, ক'ত মই সেই সৰিয়হ মুঠি পাম, কেনেকৈ মোৰ ল'ৰাটো জীয়াব পাৰিম? তিব্বতাজনীৰ কথা শুনি বুদ্ধদেৱে মৰমলগা কোমল মাতেৰে ক'লে - ‘ভনী, তুমি আজি বুজিব পাৰিছা যে এই বিশাল পৃথিৱীৰ সকলোৱেই তোমাৰ দৰে দুখ-বেদনাত কষ্ট পাব ধৰিছে। এই পৃথিৱীৰ মঞ্চত আমি সকলোৱেই ভাৱৰীয়া, কেইদিনমানৰ বাবে এই পৃথিৱীলৈ আহিছোঁ। নাটক শেষ হ'লেই আমি আমাৰ প্ৰকৃত ঘৰলৈ গুচি যাব লাগিব। জন্ম হ'লে মৃত্যু অনিবাৰ্য। ময়ো মৃত্যুৰ গোপন ৰহস্য বিচাৰি ফুৰিছোঁ।’ যোৱা ভনী, শোক নকৰিবা। মৃত ল'ৰাটিক সৎকাৰ কৰাগৈ।

বেজবৰুৱাৰ জীৱনৰ দুখবোৰ (বিহঙ্গম দৃষ্টিপাত)

ড° আল্পনা সৰকাৰ ডেকা
বিভাগীয় প্ৰধান, অসমীয়া বিভাগ

মোৰ ক'বলগীয়া :

(লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা মোৰ প্ৰিয় লেখক, প্ৰিয় সাহিত্যিক। কিয় প্ৰিয় মই নাজানো। হয়তো অসমীয়া সাহিত্য-সংস্কৃতি অধ্যয়ন কৰিবলৈ লওঁতেই বেজবৰুৱাই মোৰ অজানিতেই মোৰ মনত ঠাই লৈছিল। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাক অসমীয়া অনাৰ্চত আমি বিশেষ সাহিত্যিক হিচাপে পঢ়িবলগীয়া হৈছিলো। তেতিয়া কৃপাবৰ বৰবৰুৱা বুজাওঁতে আমাক বেজবৰুৱা বিশেষজ্ঞ ড° যোগেন্দ্ৰনাৰায়ণ ভূঞা ছাৰে কৈছিল : 'বেজবৰুৱাৰ মনৰ দুখবোৰ হাঁহিব আঁৰৰণেৰে আঁৰ কৰি ৰাখিছিল।' কথাষাৰ মোৰ মনত বৈ গৈছিল। তাৰো কেইবছৰমান পিছত হাব্ৰাঘাট (কৃষ্ণাই) কলেজত চাকৰিৰ সাক্ষাৎকাৰ দিবলৈ যাওঁতে মোৰ পাঠ্যবিষয়ত বেজবৰুৱা বিশেষ সাহিত্যিক থকা বুলি জানি সাক্ষাৎকাৰৰ বিষয় বিশেষজ্ঞ অধ্যাপক ক্ষীৰোদ খাখলাৰী ছাৰে এটা প্ৰশ্ন কৰিছিল :

“সমালোচকৰ মতে- 'লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই হাঁহিব ছলেৰে কান্দিছিলহে।' আপোনাৰ অভিমত কি ?”

সদ্য এম.এ পাছ কৰি অহা মই সেইদিনা কিমান ভালকৈ প্ৰশ্নটোৰ উত্তৰ দিছিলো আজি আৰু মনত নাই, কিন্তু সেই ঘটনাৰ পিছৰ পৰা আজি অতবছৰে মই ৰসৰাজ লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ মনৰ দুখবোৰৰ উঁহ বিচাৰি ফুৰিছো। তাৰেই ফল এই প্ৰবন্ধ।)

উনবিংশ শতিকাৰ অসমৰ সমাজ- জীৱনৰ নায়ক আছিল বেজবৰুৱা, বেজবৰুৱা আছিল শতিকাটোৰ শ্ৰেষ্ঠ অসমীয়া। তেওঁৰ হাতত প্ৰাণ পাই পত্ৰে-পুষ্পে জাতিষ্কাৰ হৈ উঠিছিল অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য। মৃতপ্ৰায় অসমীয়া সাহিত্যিক মিছনেৰিসকলে দিলে শিশুৰ থুনুক-থানাক শুৱলা মাত, হেমচন্দ্ৰ- গুণাভিৰামে দিলে কৈশোৰৰ লাৱণ্য; বেজবৰুৱাৰ যাদুকৰী হাতৰ পৰশত ই আগবাঢ়ি গ'ল যৌৱনৰ উদ্দীপ্ত দিনবোৰলৈ।

অসমীয়া সাহিত্যৰ সকলো দিশতে বেজবৰুৱাৰ হাতৰ পৰশ পৰিছিল যদিও অসমীয়া সাহিত্যলৈ বেজবৰুৱাৰ আপুৰুগীয়া

অৱদান হ'ল তেওঁৰ কৃপাবৰী ৰচনাৰাজি। কৃপাবৰুৱাপী বেজবৰুৱাৰ দৃষ্টিত এই পৃথিবীত মাথোঁ তিনিজন মানুহে হাঁহিব জানিছিল- প্ৰথম গৰাকী গ্ৰীচ দেশৰ, নাম : এৰিষ্টফেনিচ; দ্বিতীয় গৰাকী স্পেইনৰ, নাম : চাৰভেণ্টিচ; তৃতীয় গৰাকী বুলদেশৰ, নাম : জনাথন ছুইফট। অৱশ্যে চতুৰ্থগৰাকী কৃপাবৰ বৰুৱা নিজে, তেওঁ অসমৰ। হাঁহিব নজনা অসমীয়া মানুহক বেজবৰুৱাই হঁহুৱাব বিচাৰিলে তাৰ বাবে তেওঁ হাস্য-ব্যঙ্গ ৰচনাৰ সহায় ল'লে। তেওঁৰ মতে হাঁহিব নজনাটো এটা বেমাৰ। অসমীয়া জাতিৰ গাৰ পৰা এই বেমাৰ আঁতৰোৱাৰ বাবে বেজবৰুৱাই দিয়া নিদানত প্ৰধান আৰু প্ৰথম অপথ্য আছিল কাৰুণ্য। এই যুক্তিৰেই তেওঁ বিশ্বকবি ৰবীন্দ্ৰ নাথ ঠাকুৰৰ গানবোৰ 'বয়কট' কৰিব বিচাৰিছিল। কাৰুণ্য কবিগুৰুৰ ৯৯ টা গান কৰুণ ৰসাত্মক। বেজবৰুৱাৰ বাবে 'একো ৰসঃ হাস্য এব; হাস্যহে একমাত্ৰ ৰস।' আনকি তেওঁ অ-সম বয়সীয়া বন্ধু যতীন্দ্ৰনাথ দুৱৰালৈকো লিখিছিল : '..... তোমালোকৰ ফালে বেজাৰৰ ভাও ইমান সস্তা কিয়? আমাৰ ফালে হ'লে বৰ মৰগ, -জুই-ছাই। কবিয়ে ব্ৰহ্মাৰ পৰা দান পাইছে, বাগৰি বাগৰি শোৱক। বৰবৰুৱাই সচ্চিদানন্দৰ পৰা দান পাইছে, বাগৰি বাগৰি হাঁহক।' বেজবৰুৱাই পত্নী, কন্যা, জোৱায়েক আৰু অইন বন্ধুলৈ লিখা চিঠিসমূহতো হাস্যৰস উৰুৰিয়াই দিছে। এনেকুৱা এগৰাকী ব্যক্তিৰ জীৱনৰ দুখবোৰ দৰাচলতে ভাবি চাবলগীয়া। জীৱনৰ সিংহভাগ সময় বেজবৰুৱাই দুখৰ সৈতেই সহবাস কৰিছিল। জীৱনজোৰা দুখৰ বোজা বুকুত সাৱটি লৈ বেজবৰুৱাই আনক হঁহুৱাবলৈ চেষ্টা কৰি গ'ল। সেইবাবেই ক'বলৈ মন যায় :

‘জীৱনজোৰা দুখৰ বোজা
নিজেই বুকুত ল'লা;
জীৱনৰেই হাঁহিখিনি
বিলাই বিলাই দিলা।’

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ জন্ম হৈছিল এটা সম্ভ্ৰান্ত পৰিয়ালত সোণৰ চামুচ মুখত লৈ। তেওঁৰ পূৰ্বপুৰুষ কলিবৰ বৰুৱাই অসমলৈ আহি স্বৰ্গদেউ জয়ধ্বজ সিংহৰ দিনতে পাণ্ডিত্য আৰু আয়ুৰ্বেদ শাস্ত্ৰজ্ঞানৰ বাবে আহোম স্বৰ্গদেৱৰ 'Chief Medical Officer'ৰ পদ অৰ্থাৎ বেজবৰুৱা পদ লাভ কৰিছিল। অসমৰ শেষগৰাকী আহোমৰাজ স্বৰ্গদেউ পুৰন্দৰ সিংহৰ দিনত বেজবৰুৱাৰ পিতৃ দীননাথ বেজবৰুৱাই সেই পদ অলঙ্কৃত কৰিছিল। তদুপৰি তেওঁৰ ওপৰত ফৌজদাৰী চিৰস্তাদাৰৰ দায়িত্ব আছিল। বি.এ পাছ কৰাৰ পাছত লক্ষ্মীনাথক দুবাৰো ইংৰাজ চৰকাৰে ই.এ. চি. পদ যাচিছিল। কিন্তু স্বাধীনচিঠীয়া বেজবৰুৱাই সেই পদ অগ্ৰাহ্য কৰিছিল। ৰব, তেওঁ 'বৰুৱা ফুকন ব্ৰাদাৰ্ছ' কোম্পানীত কাঠৰ ব্যৱসায়ত হে যোগ দিয়ে। পৰৱৰ্তী সময়ত তেওঁ ঊনবিংশ শতিকাৰ অসমীয়া সদাগৰ ভোলানাথ বৰুৱাৰ সৈতে কাঠৰ ব্যৱসায়ত লাগে। কৰ্মসূত্ৰে তেওঁ উৰিষ্যাৰ সম্বলপুৰত তেওঁৰ জীৱনৰ সবহভাগ সময় অতিবাহিত কৰিবলগীয়া হয়। অসম আৰু অসমীয়া প্ৰাণ বেজবৰুৱা বৈবাহিক সূত্ৰে আৱদ্ধ হৈছিল পশ্চিমবংগৰ বিখ্যাত ঠাকুৰ পৰিয়ালৰ লগত। সেই সময়ত ঠাকুৰ পৰিয়ালৰ অন্যতম কৃতি সন্তান ৰবীন্দ্ৰ নাথ ঠাকুৰৰ প্ৰতিভা মধ্য গগণৰ উজ্জ্বল সূৰ্যৰ দৰে দীপ্ত। সেই বিশ্বকবি ৰবি ঠাকুৰৰ ভতিজা জীয়ৰী প্ৰজ্ঞাসুন্দৰী দেৱীয়েই আছিল বেজবৰুৱাৰ সহধৰ্মিণী। এনেহেন এটা উচ্চ অভিজাত পৰিয়ালত জন্মগ্ৰহণ কৰা আৰু সুসংস্কৃত পৰিৱেশত বাস কৰা বেজবৰুৱাৰ জীৱনৰ দুখবোৰ প্ৰকৃত অৰ্থত অনুধাবন কৰিবলগীয়া। তেওঁৰ জীৱনৰ দুখবোধত সিক্ত হৈ কেইবাটাও মনোগ্ৰাহী কবিতাই জন্ম লাভ কৰিছে। ঠিক যেন :-

‘জীৱন মগ্নন বিষ
নিজে কৰি পান,
অমৃত যা উঠেছিলো
কৰে গেলে দান।’

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ জীৱনব্যাপি থকা দুখখিনিক কেইবাটাও স্তৰত ভাগ কৰিব পৰা যায়। আমি তাৰেই আলোচনা কৰিম।

বেজবৰুৱাৰ জীৱনৰ প্ৰথম আৰু প্ৰধান দুখ আছিল তেওঁৰ মাতৃভূমিৰ পৰা আঁতৰত থাকিবলগীয়া হোৱা ঘটনা। ঊনবিংশ শতিকাৰ বিশেষজ্ঞ প্ৰসিদ্ধ গৱেষক ড° যোগেন্দ্ৰনাৰায়ণ ভূঞাৰ মতে- ‘প্ৰবাস আছিল বেজবৰুৱাৰ অখণ্ডনীয় ললাটলিপি।’ গতিকে মাতৃভূমিৰ পৰা আঁতৰত থকা বেজবৰুৱা মাতৃ ঠাণেশ্বৰী দেৱীৰ পৰাও আঁতৰত থাকিবলগীয়া হৈছিল। প্ৰৱসুৱা কালছোৱাত

তেওঁ কেইবাৰমান মাথোঁ মাতৃভূমি আৰু মাতৃমুখ দৰ্শন কৰিবলৈ সুবিধা পাইছিল। ইং ১৯১০ চনৰ অক্টোবৰ মাহৰ ১২ তাৰিখে গোলাঘাটত বেজবৰুৱাৰ মাতৃবিয়োগ ঘটে। সেই সময়ত হাওড়াত থকা বেজবৰুৱাই ১৩ অক্টোবৰতহে এই বতৰা পায়। ‘কদমকলি’ কাব্যগ্ৰন্থত ‘মাতৃশ্ৰাদ্ধ’ নামৰ কবিতা এটি পোৱা যায়। সেই কবিতাত বেজবৰুৱাই কৈছে :

বিশাল প্ৰকৃতি স্নেহ তিল তিল কৰি,
গোটাই ৰচিলে মাতৃ জনমদায়িনী।
কৰুণ ৰসত আৰ্দ্ৰ হৃদয় তোমাৰ
মূৰ্তিমতী সহিষ্ণুতা।

.....
.....

কিহেৰে তৰ্পিম মাতঃ আজি শ্ৰাদ্ধদিনে
নিঃকিন সন্তান মই? চকুলোৰে
ধুৱাওঁ চৰণ আই আশীৰ্বাদ দিয়া।’

আইমাতৃ আৰু মাতৃভূমিৰ পৰা আঁতৰত থকা ঘটনা বেজবৰুৱাৰ বাবে সমান বেদনাদায়ক আছিল। মাতৃভূমি তেওঁৰ বাবে- ‘মোৰ গংগা, গয়া, কাশী, প্ৰয়াগ। সেয়েই মোৰ মহাতীৰ্থ।’ মাতৃভূমিৰ প্ৰতি থকা গভীৰ অনুৰাগৰ বাবেই তেওঁ স্বদেশ প্ৰেমমূলক কেইবাটাও কবিতা লিখাৰ উপৰিও বিখ্যাত বাঙ্গালী কবি দ্বিজেন্দ্ৰলাল ৰায়ৰ কবিতা এটিৰ পেৰডিও কৰিছিল :

‘এনে দেশ ক’তো নোপোৱা হেৰা তুমি
হেৰা আমাৰ জন্মভূমি।’

বেজবৰুৱাৰ জীৱনৰ অন্যতম দুখ আছিল তেওঁ নিজৰ পত্নী আৰু সন্তানৰ মুখত নিজৰ আপুৰুগীয়া অসমীয়া মাতৃ-কথা শুনিব পৰা পৰিৱেশ নিজৰ ঘৰতো সৃষ্টি কৰিব নোৱাৰাটো। তেওঁৰ ‘অসম প্ৰাণতাই অসমৰ সকলোকে উদ্বুদ্ধ কৰিলে, বঙ্গৰ সাংস্কৃতিক গ্ৰাসৰ পৰা অসমীয়া সংস্কৃতিক ৰক্ষা কৰিলে কিন্তু তেওঁ নিজৰ ঘৰখনক বঙালী হৈ থকাৰ পৰা ৰক্ষা কৰিব পৰা নাই।’ তেওঁ তেওঁৰ পত্নী আৰু সন্তানৰ সৈতে কথা পাতিছিল বাংলা ভাষাত, চিঠিপত্ৰৰ আদান-প্ৰদান হৈছিল বাংলা ভাষাত। ইং ২৩-৯-১৯১৮ তাৰিখে তেওঁৰ অতি প্ৰিয় সুহৃদ যতীন্দ্ৰনাথ দুৱৰালৈ চিঠিত লিখিছিল :

‘মই ইয়াত অকলশৰীয়া। অসম আৰু অসমীয়াৰ প্ৰভাৱৰ পৰা আঁতৰ; গতিকে বুজিব পাৰিছা মোৰ Surroundings কি আৰু তাৰ প্ৰভাৱ মোৰ ওপৰত কেনে হ’ব পাৰে। তোমাৰ চিঠি আৰু ন ‘অসমীয়া’ কাকত, এই দুই বস্তুৰেহে মোক অসমৰ

কথালৈ মনত পেলাই টনকিয়াল কৰে।’

এই ধৰণৰ গভীৰ দুখ বুকুত সামৰি লৈয়ো বেজবৰুৱাই
দীপ্ত অহংকাৰেৰে কৈছিল-

অ’ মোৰ সুৰীয়া মাত
অসমৰ সুৰদী মাত
পৃথিবীৰ ক’তো
বিচাৰি জনমটো
নোপোৱা কৰিলেও পাত।

বেজবৰুৱাৰ জীৱনৰ তৃতীয় কিন্তু আটাইতকৈ গভীৰ দুখ
আছিল তেওঁৰ প্ৰথমা কন্যা সুৰভিৰ মৃত্যু। ইং ১৮৯৫ চনৰ জুন
মাহৰ ২৬ তাৰিখে সুৰভিৰ জন্ম হৈছিল। মাথোঁ পাঁচবছৰ পিছতেই
১৯০০ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহৰ ৪ তাৰিখে সুৰভিৰ মৃত্যু হয়। এই
মৃত্যুৰে বেজবৰুৱা দম্পতীৰ হৃদয় চূৰ্ণ-বিচূৰ্ণ কৰি পেলায়। মোৰ
জীৱন সোঁৱৰণত বেজবৰুৱাই কৈছে- “জোড়াসাঁকোতে সেই
সোণৰ প্ৰতিমাটি হেৰুৱালোঁ। জীৱনত প্ৰথমতে আমি এই দাৰুণ
শোক পালোঁ।” সুৰভিৰ মৃত্যুৰ পাছত বেজবৰুৱাৰ কাপৰ পৰা
কেইবাটাও শোক কবিতা নিগৰি ওলাইছিল :

“সৰগৰ শোভা তই সুৰভি আইটি
নিঃকিনৰ ধন;
বিলালা সৌৰভ পিতৃ-মাতৃৰ হিয়াত
আৰু বন্ধুজন।
দুদিনতে সামাপিলি মৰতৰ লীলা
সপোনৰ প্ৰায়;
ভাঙি নিলি এডোখৰ হৃদয় আমাৰ
চিৰদিন হয়।”

ইং ১৯০৯ চনত বেজবৰুৱাৰ প্ৰথম গল্প সংকলন ‘সুৰভি’
প্ৰকাশিত হয়। এই সংকলন এটি কবিতাৰ পংক্তিকেৰে তেওঁ কন্যা
সুৰভিৰ নামত উচৰ্গা কৰিছে :

“দেৱলোকে তৰাকপে পোহৰিছ তই
প্ৰিয় দৰশন,
অকণি হাতত ল উপহাৰ মোৰ,
সুৰভি ৰতন।”

সুৰভিক হেৰুওৱাৰ দুখ মৃত্যুৰ সময়লৈকে বেজবৰুৱাই
বুকুত কঢ়িয়াই লৈ ফুৰিছিল। অইন যিকোনো দুখৰ ঘটনায়ো তেওঁক
সুৰভিৰ মৃত্যুৰ কথাকে সোঁৱৰাই দিছিল, সেয়েহে দুৰন্ত আশাবাদী
বেজবৰুৱাৰ কাপৰ পৰা নিগৰি ওলাইছিল এক কাৰুণ্যভৰা বিষাদ

গাঁথা :

‘সাঁজতে ফুলিল তগৰ ফুলপাহি
সন্ধিয়াৰে বা’ পাই
কোনেও নেদেখোতে কোনেও নুশুঙোতে
সিও যে লেৰেলি যায়।’

ইং ১৯০০ চনতে মৃত্যু হোৱা সুৰভিৰ মৃত্যুৰ কাৰুণ্যই
তেওঁক ১৯২১ চনতো একেসমানেই যন্ত্ৰণাদগ্ধ কৰি ৰাখিছে।
আনকি তেওঁৰ মৰমৰ ভাটো চৰাই এটাৰ মৃত্যু হোৱা ঘটনায়ো
বেজবৰুৱাক সুৰভিৰ মৃত্যুৰ কথাকেই মনত পেলাই দিছে।
বেজবৰুৱাৰ দিনলেখা আৰু তেওঁৰ পত্নী প্ৰজ্ঞাসুন্দৰীলৈ বিভিন্ন
সময়ত লিখা চিঠিয়ে এই কথাৰ সাক্ষ্য দাঙি ধৰিছে। এই কথা ইং
১৯১৭ চনত তেওঁ তেওঁৰ প্ৰিয় যতীন্দ্ৰনাথ দুৱৰালৈকো এখন
চিঠিত লিখিছে :

“ছোৱালিটি ধুনীয়া আছিল বুলি ক’লেই সম্পূৰ্ণকৈ কোৱা
নহয়; কাৰণ সেইকালৰ সমসাময়িক ‘কবিসকল’ৰ যি ছোৱালিটিক
দেখিছিল আৰু তাইৰ সৈতে কথা-বাৰ্তা পাতিছিল, তেওঁলোকে
কৈছিল- “সেইটি ফুলৰ সৌৰভ, জোনৰ পোহৰ, মৃদু বতাহৰ
গতি, শিৱসাগৰৰ বৰপুখুৰীত ৰাতি জোনৰ পোহৰ পৰি চিক্ মিক্
কৰা সৰু সৰু টোৰ মালাৰ চাকি।” পাঁচবছৰৰ মূৰত এদিন ক’বালৈ
গুচি গ’ল। কিন্তু তাইক পাহৰণিৰ আৰম্ভ আমাৰ মনতহোৱাটোৰ
গম আজিলৈকে হ’লে পোৱা নাই।”

— এয়া আছিল বেজবৰুৱাৰ জীৱনৰ গভীৰ দুখ। এই
দুখৰ ওজন-আয়তন ইমানেই ব্যাপক আছিল যে ই হাস্যৰসিক
বেজবৰুৱাৰ হৃদয়ৰ গভীৰতম প্ৰদেশত অন্তঃসলিলা ফল্লৰ দৰে
চিৰদিন প্ৰবাহিত হৈ থাকিল।

অৱশ্যে বেজবৰুৱাই নিজৰ জীৱনৰ তৃতীয় দুখ বুলি আখ্যা
দিছে তেওঁৰ প্ৰিয় যদু দুৱৰাৰ মটৰ দুৰ্ঘটনাক। বনফুল কবি
যতীন্দ্ৰনাথ দুৱৰা বয়সত বেজবৰুৱাৰ পুত্ৰসম আছিল যদিও
তেওঁলোক দুয়োগৰাকীৰ হৃদয়তা আছিল অতুলনীয়, সম্পৰ্ক
আছিল বন্ধুত্বপূৰ্ণ। ১৯৩৩ চনৰ জুন মাহৰ ৩ তাৰিখে তেওঁ দুৱৰালৈ
লিখিছিল :

বিশ্বাস কৰিলে কওঁ যে, মোৰ জীৱনত অতি বৰ শোকৰ
ভিতৰত তোমাৰ নিমিত্তে পোৱাটো 3rd।

বেজবৰুৱাৰ জীৱনৰ চৰম আঘাত আছিল ভোলানাথ
বৰুৱাৰ সৈতে হোৱা বিচ্ছেদ। ইং ১৯১১ চনৰ অক্টোবৰ মাহৰ ৪
তাৰিখে বি.বৰুৱা এণ্ড কোম্পানীৰ লগত বেজবৰুৱাৰ সকলো

সম্পৰ্ক শেষ হয়। চৰকাৰী চাকৰি নকৰো বুলি থিৰাং কৰি বেজবৰুৱাই ভোলানাথ বৰুৱাৰ সৈতে যুটীয়াভাৱে কাঠৰ ব্যৱসায় কৰে। দুয়ো যেন আছিল সাক্ষাৎ ৰাম-লক্ষ্মণ। ব্যৱসায় জীৱনৰ প্ৰথম পাঁচ বছৰমানলৈকে কলিকতাত তেওঁলোক 'নিতাই গৌৰ দুই ভায়ে' নিতৌ ট্ৰাম গাড়ীত বা পদব্ৰজে ফুৰিছিল। দুয়ো সকলো ঠাইলৈকে একেলগে গৈছিল। ১৯০৩ চনৰ শেষৰফালে বি.বৰুৱা আৰু বেজবৰুৱাৰ সম্পৰ্কৰ মাজত কলি প্ৰৱেশ কৰে। এই দুৰ্ঘটনাই বেজবৰুৱাক দিয়া আঘাত বেজবৰুৱাৰ জীৱনৰ চতুৰ্থ অথচ দুৰ্বিসহ আঘাত। সুদীৰ্ঘ ১৩ বছৰ কাল একেলগে থাকি ৩৮ নম্বৰ ডব্চন ৰোডৰ ঘৰটোৰ পৰা ভোলানাথে লক্ষ্মীনাথক সপৰিয়ালে উলিয়াই পঠিয়ালে। বেজবৰুৱাই নিজক আৱিষ্কাৰ কৰিলে কপৰ্দকহীন বিধ্বস্ত 'মুৰ্খ' এটাৰ ৰূপত- তেওঁ অনুভৱ কৰিছিল- "I was a fool all along.... I see, I am a ruined man now! with my wife & two babies, I am going to be left penniless..... oh the irony of fate!"

কিন্তু দুয়োগৰাকী ব্যক্তি আছিল মহান অসমীয়া। সেয়েহে তেওঁলোকৰ মাজৰ ব্যৱসায়িক সম্পৰ্ক নিঃশেষ হৈ গ'লেও বন্ধুত্বৰ সম্পৰ্ক আছিল চিৰকলীয়া। গতিকে বেজবৰুৱাই নিজে ২৮-০৫-১৯২৩ তাৰিখে বি.বৰুৱাৰ অসুস্থতাৰ খবৰ ল'বলৈ যায়। তাৰ মাথোঁ দুদিন পিছত মে' মাহৰ ৩০ তাৰিখে বি.বৰুৱাৰ মৃত্যু হয়। মৃত্যুৰ আগতে বি.বৰুৱাই বেজবৰুৱাৰ নামত ৫০০০ টকাৰ উইল কৰি থৈ যায়। বেজবৰুৱাই ০২-০৬-২৩ তাৰিখে পত্নী প্ৰজ্ঞাসুন্দৰীলৈ লিখিছে- "আমাৰ একজন বন্ধু ও প্ৰধান সহায় আপদে-বিপদে সব সময়ে- চলে গেলেন। মন বড় খাৰাপ হয়ে গেছে।"- এয়া দুয়োগৰাকী উদাৰপ্ৰাণ অসমীয়াৰ মহত্বৰ হৃদয়ৰ চিনাকি।

বেজবৰুৱাৰ জীৱনৰ অন্য এক কঠিন আঘাত তেওঁৰ চতুৰ্থ তথা কনিষ্ঠা কন্যা দীপিকাৰ খ্ৰীষ্টধৰ্ম গ্ৰহণ। দীপিকাৰ খ্ৰীষ্টধৰ্ম গ্ৰহণ কৰাৰ সিদ্ধান্তৰ কথা জানি তেওঁ দীপিকালৈ এখন চিঠি লিখিছিল :

ডাক্তাৰ বেজবৰুৱা টকা কড়িৰ অভাবে খ্ৰীষ্টান হয়েছিলেন, ভালবাসাৰ অভাবে নয়। তোমাৰ খ্ৰীষ্টান হবার ইচ্ছে হয়েছে টকা কড়িৰ অভাবে নয়। কিন্তু মনে পাতা ভালবাসাৰ অভাবে। মিছে বিভীষিকার কুয়াশাতে তোমাৰ মন আচ্ছন্ন হয়ে আছে। তুমি মরিচিকার পিছনে ঘূরে বেড়াছ। ঈশ্বরের নিকট প্ৰাৰ্থনা তোমাৰ ভ্ৰম ভাঙ্গিয়ে দেন, যেন নিজেকে চেন এবং নিজের লোককে চেন।

কিন্তু বেজবৰুৱাই কন্যাৰ ধৰ্মান্তৰ ৰোধ কৰিব পৰা নাছিল। ইং ১৯৩২ চনত দীপিকাই এঙ্গলিয়ান সম্প্ৰদায়ত যোগ দিয়ে আৰু ১৯৩৫ চনৰ জানুৱাৰি মাহত সন্ন্যাসিনী হয়। ১৯৩৫ চনৰ ছেপ্টেম্বৰ মাহত দীপিকা বিলাতলৈ যায়। গতিকে অতি দুখ মনেৰে তেওঁ কন্যাৰ অনুৰোধত বাইবেলৰ কেইবাটাও স্তোত্র বাংলা ভাষালৈ অনুবাদ কৰি দিছিল : উদাহৰণস্বৰূপে-

'তোমাৰি আজ্ঞায় কৰিছে নিবাস
পবিত্ৰাত্মা শুচিমান।

প্ৰতি হৃদয়েতে, হে যীশুখ্ৰীষ্ট !
যেথা সুনিশ্ৰল স্থান।'

দিবা অবসান পূৰ্বে কৰি হে মিনতি,
হে জগৎকৰ্ত্তা! তুমি পৰম দয়াল!

ৰক্ষক হইয়া ৰক্ষ মোদের এখন,

হে পৰম পিতা! ওহে পৰম কৃপাল! ইত্যাদি

ইং ১৪-০৬-৩৭ তাৰিখে তেওঁ কন্যা দীপিকালৈ চিঠি লিখিছিল "তুমি আন্তে আন্তে বিলাতৰ অনেকৰ ভাল জায়গা দেখছ ও ভাল ভাল experience gather কৰছ দেখে সুখী হ'লুম। কবে ফিৰে আসবে (আমাদেৰ দেশে) বলতো।'

ইং ১৯৩৮ চনত দীপিকা বেজবৰুৱা ছিষ্টাৰ দীপিকা হৈ ডিব্ৰুগড় পায়হি ফেব্ৰুৱাৰি মাহৰ ১ তাৰিখে। তেওঁ তিনিসপ্তাহ ডিব্ৰুগড়ত থাকে। ফেব্ৰুৱাৰি মাহৰ ২১ তাৰিখে বেজবৰুৱাই জীয়েকক গাড়ীৰে লৈ গৈ তিনিচুকীয়াত ৰেলত তুলি দিয়া সময়ত মাথোন কৈছিল : 'যা নিয়েছ ছেড়ো না।'

- এয়া দীপিকালৈ পিতৃৰ শেষ আশীৰ্বাদ।

কাৰণ ১৯৩৮ চনৰ মাৰ্চ মাহৰ ২৬ তাৰিখে বেজবৰুৱাই জীৱন নাট সামৰে। তেওঁৰ অভিনয় হৃদয় বন্ধু চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাৰ মৃত্যু হয় ১৯৩৮ চনৰ মাৰ্চ মাহৰ ২ তাৰিখে। ১৫-০৩-৩৮ তাৰিখে জীয়েক অৰুণালৈ বেজবৰুৱাই লিখিছিল- চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাও চিৰকালৰ বাবে আঁতৰি গ'ল। 'ভকতিৰ জোলোঙা এটি ' লৈ 'মহাপ্ৰয়াণৰ যাত্ৰী ' হৈ অকলে পৰি ৰ'ল মাথোন তেওঁহে। প্ৰিয় বন্ধুৰ মৃত্যুৰ শোক ২৪ দিন তেওঁ বহন কৰি গ'ল।

দেখা যায় বেজবৰুৱাৰ জীৱনৰ দুখ তেওঁৰ সমসাময়িক অইন অসমীয়াৰ জীৱনৰ দুখতকৈ অধিক আছিল। কিন্তু বেজবৰুৱাৰ ব্যক্তিত্ব আছিল স্বয়ংসম্পূৰ্ণ। সেয়ে তেওঁ নিজৰ দুখৰ বোজা অইনৰ মুৰত কাহানিও জাপি দিব বিচৰা নাছিল।

‘নিজৰ দুখৰ বোজা নিজে তুমি ব’বা,
লোকৰ পিঠিত তাক কদাপি নিদিবা।’

বেজবৰুৱাই তেওঁৰ ‘বেণুকা’ শীৰ্ষক কবিতালানিত উপদেশ
মূলক যিখিনি কবিতা লিখিছে তাত তেওঁ জীৱনত ঘটা দুখ-যত্নগাৰ
সৈতে সহাবস্থান কৰাৰ কথাকেই ব্যক্ত হৈছে :

‘জহ-জাৰ বাৰিষাৰে মিলি-জুলি ৰ’বা
নহ’লে তোমাৰ নাও বুৰিব জানিবা।’

বেজবৰুৱাৰ জীৱনত দুখ আছিল লানি নিছিগা। তথাপি
তেওঁ অৱস্থা মানি ল’বলৈ চেষ্টা কৰিছিল। তিনিকুৰি চাৰিবছৰ
বয়সতো তেওঁ গেজেপনি মৰা হাবিত কষ্ট কৰি কাম কৰিবলগীয়া
হৈছে। তেওঁ জানে-“মোৰ এই বয়সত এনে কাম, এনে হাবিত
ঠিক কাৰ্য নহয়।” সম্বলপুৰৰ হাবিত হাড়-কাঁপোৱা জাৰৰ সৈতে
তিনিকুৰি বছৰীয়া বেজবৰুৱাই ‘লড়াই’ কৰিবলৈ কঁকালত টঙালি
আটবলগীয়া হৈছিল। তেওঁ জানিছিল-‘মোৰ পক্ষে বহি লেখা -
পঢ়া কৰাটো বাঁৰী বামুণীৰ একাদশীৰ নিৰম্ব উপবাস।’

বহু সময়ত তেওঁ গভীৰ আৰ্থিক সংকটৰ মাজেৰেও কটাৰ
লগীয়া হৈছিল।

১৩-০১-৩১ তাৰিখে সম্বলপুৰৰ পৰা জীয়েক অৰুণালৈ
লিখিছিল :

‘এৱাৰ আমাৰ business একেবাৰেই খাৰাপ। ডিপোতে
কাঠেৰ প্ৰকাণ্ড গাদা, অথচ বিক্ৰি নাই। খৰচে খৰচাস্ত। ভাবছি
তোমাৰ কাছে গিয়ে শুয়ে শুয়ে বাকী দিনকয়টা কাটিয়ে দেব।
একমুঠো ভাত খেতে দিও- আৰ সব ছেড়ে দেব।’

পত্নী প্ৰজ্ঞাসুন্দৰীলৈকো লিখিছিল :

কাল জঙ্গলে গিয়েছিলুম, আৱাৰ কালকে যাব। তাৰপৰ
সেখানেই ৫/৬ দিন কৰে প্ৰতিসপ্তাহে থাকব। তুমি ভেব না,
ঈশ্বৰ আছেন। তিনি যেমন চালান চলব।..... এই জঙ্গলেৰ জল
হাওয়া ভয়ানক খাৰাপ।... এখানে থাকা dangerous. তুমি don't
be anxious. ঈশ্বৰ রক্ষা করবেন।’

আকৌ যোগবনিৰপৰা পত্নীলৈ লিখিছে-

‘কাল এসে যোগবনি পৌছিলুম। ৰাস্তায় কষ্ট যে কত
হয়েছিল, সেগুলো বলে তোমায় কষ্ট দিতে চাইনে। On the
whole, ভালই এসেছি।’

সম্বলপুৰত থাকোঁতে সম্বলপুৰৰ গৰম সম্পৰ্কেও লিখিছে

:

সম্বলপুৰেৰ গৰম রে ভাই
সম্বলপুৰেৰ গৰম।
ভেজে পুড়ে যাচ্ছে মোদের
নাইক মনে ধৰম।
প্ৰত্যাষেতে সূৰ্য্যি ওঠে
আগুনে লাল গোলা।
ফিন্‌কি দিয়ে গৰম ছোটায়
সাৱা সকাল বেলা।’

এই গৰমত ঘামত তিতি, গাৰোপাহাৰৰ হাবিত কাম কৰি
ভাগৰিও ভাগৰিব নিবিচৰা বেজবৰুৱাই সকলোবোৰ দুখ-কষ্ট
থকাৰ পিছতো তেওঁৰ পত্নী-কন্যা সুহৃদজনলৈ লিখা চিঠিত এষাৰ
কথা লিখিবলৈ পাহৰা নাছিল- তবুও আমি ভাল আছি।’

ঠিক যেন কবিগুৰু ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰে কোৱাৰ দৰে-

“দিবা যেন আলোহীনা
এই দুটি কথা বিনা
তুমি ভালো আছো কিনা
আমি ভালো আছি।”

এয়ে যেন অসম আৰু অসমীয়াৰ প্ৰতি ৰসৰাজ লক্ষ্মীনাথ
বেজবৰুৱাৰ অমৰ বাণী। তেওঁ সঁচাকৈয়ে আছিল এগৰাকী প্ৰকৃত
যোদ্ধা, জাতীয় জীৱনৰ মহানায়ক। বেজবৰুৱাৰ বাবে :

‘দুঃখ আমাৰ ঘৰেৰ জিনিষ
খাটি ৰতন তুইত চিনিস্
প্ৰেম দিয়ে তুই তাৰে কিনিস্
এ মোৰ অহংকাৰ।’

প্ৰসংগ পুথি :

পত্ৰলেখা -মহেশ্বৰ নেওগ (সম্পাদনা) অসম সাহিত্য
সভা, ১৯৬৯ চন।

মোৰ জীৱন সৌৰৰণ- লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, লয়াৰ্ছ বুক
ষ্টল। দ্বিতীয় লয়াৰ্ছ সংস্কৰণ ২০১০

বেজবৰুৱাৰ নাটক আৰু কবিতাৰ বাস্তৱিকতা :
যোগেন্দ্ৰনাৰায়ণ ভূঞা, অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, প্ৰথম প্ৰকাশ,
২০১৩

আকাশত এটা অস্তগামী সূৰ্য

ৰাছেল আখতাৰ

বিকালীৰ আকাশত এটা অস্তগামী সূৰ্য
 সূৰ্যৰ বিদায় যাত্ৰাত
 বিকালীৰ আকাশৰ পশ্চিম দিশৰ পৰা
 শাৰী পাতি আগবাঢ়িছে ধুমুহাৰ সংকেত
 বিকালীৰ আকাশত অস্তগামী সূৰ্যটোৰ নাম
 আল্পনা
 বিকালীৰ চবাইবোৰে তেখেতক মাতে বাইদেউ
 বুলি !
 আজি 'বাইদেউ' শব্দটোৰ সৌন্দৰ্য নাই
 ফোচকা খাই পেলাই দিয়া
 কাগজ খিলাৰ দুৰ্গন্ধ শব্দটোৰ গাত
 ঘোৰ অৰণ্যৰ মাজত ক্ৰমে হেৰাই যোৱা
 লুংলুঙীয়া বাটৰ কৰুণ ছাপ শব্দটোৰ
 মুখত !
 শ্ৰদ্ধেয়া সূৰ্য,
 আপুনি জানেনে
 সূৰ্যতকৈও আপুনি দুঢ়াপ ওপৰত
 সূৰ্যৰ চেলাউৰিত উদাৰতা
 ভিৰ পাতিলেও
 সূৰ্যই বুকুত পুহি ৰাখে অহংকাৰ
 নখত ৰঙা নীলা নেইল পলিছ পিন্ধি
 কিমান ৰাতি কটালো উজাগৰে
 আহিল জানো কাষলৈ সূৰ্য
 এয়া সূৰ্যৰ অহংকাৰ নহয় জানো
 আপোনাৰতো সেইটোও নাই।
 আপুনি ভাগৰি নপৰে
 অৰণ্যত হাল বাই বাই
 মাজৰাতি সাৰ পাই
 আপুনি উঠেনে সেমেকি
 নাঙলৰ ভৰত
 বাৰাণ্ডাৰ চিমেন্টৰ খুটাটো
 শুষ্ক বুলি জানিও

২০১৬-১৮ শিক্ষাবৰ্ষৰ শিক্ষাৰ্থীসকলে বিদায় সভাৰ
 দিনা পাঠ কৰা দুটা বিশেষ কবিতা
 স্মৃতিখিনি ধৰি ৰাখিবলৈ সন্নিবিষ্ট কৰা হ'ল।

সম্পাদক মণ্ডলী

কেনেকৈ মেৰিয়াই থাকে
 আকাশী লতাৰ লগত
 বাইদেউ,
 কেইবাবাৰ নহয়
 কেইবাদিন
 পাতল ওঁঠ দুটাক কাবৌ কৰিছিলো
 আপোনাৰ আগত ব্যক্ত কৰিবলৈ
 প্ৰত্যুত্তৰত মোৰ ভৰিত ধৰি কৈছিল
 “বুকুত মোৰ ক’ত সাহস
 সূৰ্যৰ আগত কপিবলৈ
 তুমি কলমকে অনুৰোধকৰা
 কলমতো যন্ত্ৰ
 যন্ত্ৰৰ হয়তো ভয় নাই
 দেৱীৰ আগত নাচিবলৈ”
 বাইদেউ,
 আমি প্ৰত্যেকে মুখা পিন্ধা
 আমি ক্ৰমে সোমাই গৈছে নাটৰ গৰ্ভলৈ
 এইয়ে স্বচ্ছ প্লাচৰ মাজেৰে দেখিছে
 জাৰৰৰ দমত প্লাষ্টিক বিচৰা শিশুবোৰ
 হেজাৰ প্ৰাৰ্থনাৰ পিছতো
 বাস্তৱে সিহঁতক পিন্ধাই দিছে
 ফুটপাতৰ পোচাক
 মইতো ৰবট নহওঁ
 মোৰ পোচাক আৰু হৃদয়ৰ পাৰ্থক্য নাথাকিব
 কেনেকৈ মই ফাঁকি দিও নিজক
 মইতো নেতা নহওঁ
 মই জানো
 প্ৰেম আৰু ভক্তি
 পাত্ৰত তুলনা নহয়
 আপোনাৰ চৌত্ৰিছ বছৰীয়া সাধনাত
 বিকালীত মোৰ প্ৰেম বেছি নহ’লেও
 কম বুলি কেনেকৈ ক’ম।
 চাৰিমাহ ষোল্লদিন হ’ল
 বয়সৰ দাগ পৰা আইৰ মুখখন দেখা
 অ, আই
 তোৰ বাক মনত পৰেনে
 অহাৰ সময়ত যে কৈছিলি
 বোপা কাশ্মীৰৰ বৰফতো দেখিলি

মোৰ চুলিৰ অৰণ্যত
 খুব শীঘ্ৰে চাব পাৰিবি মৰিশালী”
 অ, আই
 তই মৰিশালী দেখুৱাব বিচাৰিছ?
 মৰিশালী মই দেখিলো
 মৰিশালীতো বিকালী
 আই ঐ,
 দ্বিতীয়বাৰ জনম দিয়া মোৰ আই
 আজি মোৰ শিৰত ৰঙা ফিতা বান্ধি দিছে
 ৰণক্ষেত্ৰ লৈ
 মোৰ আইৰ লগত তেজৰ সম্পৰ্ক নাই
 তথাপি ইমান শক্তি কিহৰ
 ভৰিখন ধৰে খামুচি।
 ইছ
 বুকুখন চমকি উঠে
 দিশবোৰ সোঁৱৰি
 দিশবোৰ যে দিশ নহয়
 জাৰৰ দিনত বন্ধুৰ গেছ চুলাত
 উতলা দিশবোৰ যে একোকাপ
 গৰম চাহ
 কেনেকৈ পাহৰো
 পুৱা সাৰপাই দেখো
 ঘড়ীটোৱে আঠবজাৰ চিৰি বগাইছে
 কেৰাহী- চৰিয়াৰ গীত শুনি
 ভাগৰুৱা ফৰিংটোৰ সতে
 দহবাজি দহ মিনিটত কোঠাত সোমাইছিলো
 বগা চচমাৰ তলত উৰিছে
 দুটা চিটপখিলা
 এজাক ফুলৰ সতে খেলি।
 ক্লাচত থকাটো মোৰ কৰ্তব্য নহয় হেপাহো
 মোৰ মনত পৰে
 আপোনাৰ বেদৰ বাণীবোৰ
 মনত পৰে মন্দিৰত বৃদবৃদ কৰা
 আপোনাৰ শেঁতা ওঁঠ দুটা
 মনত পৰে
 আপোনাৰ এষাৰি মাতো
 মোক হাতধৰি লৈ যোৱা
 বাস্তৱৰ ৰঙা-নীলাৰ মাজেৰে

মনত পৰে
 অভিজ্ঞতা, সপোন আৰু স্মৃতিয়ে
 মোক চুচুৰাই লৈ যোৱা
 মোৰ পেণ্ট আৰু কামিজ টানি খোলা
 মই ভয় আৰু লাজত বেঞ্চৰ তলত লুকাওঁ
 নাঙঠ কায়াৰে সহপাঠীবোৰৰ আগত
 মোক টানি লৈ যায় বাস্তৱৰ
 দুৰ্গন্ধবোৰৰ মাজেৰে
 মোৰ বমি ওলায়
 ধূলিবোৰে ডাঙৰ ডাঙৰ চকুৰে কয়
 খবৰদাৰ মোৰ গাত নেপেলাবা
 কথা কিন্তু বেয়া হব;
 তেতিয়া আকৌ চাদৰ এখন মেৰিয়াই
 আদৰি আনে বাইদেউ শ্ৰেণীকোঠালৈ
 বাইদেউ,
 আপোনাৰ বাৰু মনত আছেনে
 কলেজৰ প্ৰথমদিনৰ কথা
 মোৰ কান্ধত আছিল
 মৰাপাটৰ এটা খালি বস্তা
 আজি মুকুতাৰে পূৰ্ণ বস্তাটো
 লোভক নিয়ন্ত্ৰণ কৰিব নোৱাৰি
 কেইটামান ৰচীৰে বান্ধি
 ককালত আটি ললোঁ
 ইমান পোৱাৰ পিছতো বুকুৰ
 কোনোবা এটা কোণত এটা বিষ
 বাইদেউ
 আপুনি দেখিছিলনে
 বস্তাৰ লগত কাষলতিত যে
 লৈ আছিলো এটা সাঁচিপাতৰ বাকচ
 বাকচত ল'ব আহিছিলো দুটামাৰ চৰ
 আঁড়ে কেজিৰ এটা থাঙ্গৰ
 আছে জানো মোৰ সেই ভাগ্য
 তাৰবাবে যে দৰকাৰ সাধনাৰ
 আছে জানো মোৰ কৰ্মত
 সেই মহান পুণ্য ?

এটি পখিলাৰ স্মৃতি

ৰেজাবুল হক

(১)

আজি যেন অনুভৱ হৈ আছে
 কেটলিৰ পানী শেষ হোৱাৰ
 হয়তো তাৰ হাতে নাপাব
 ফুলৰ কাইটীয়া পৰশ
 কিন্তু পাৰিব জানো মালি
 বাগিছা অবিহনে থাকিব,
 তাই এতিয়া বাগিছাখন
 এৰিব বিচাৰে
 নেৰিবই বা কিয়
 কোনেও যে তাইৰ বুকুৰ আহাৰ
 দিব পৰা নাই
 পূৰণ কৰিব পৰা নাই মনৰ আশা,
 কিন্তু তাই অকলশৰীয়া হৈ
 ফুলৰ সুগন্ধি অবিহনে
 থাকিব পাৰিবনে ?
 হয়তো পাৰিব
 আৰু নোৱাৰিলেও কোনো গতি নাই
 বাগিছাখনে যে এতিয়া আৰু
 তাইক আশ্ৰয় নিদিয়।

(২)

পখিলাটোৱে মৌসনা মাতোৰে
 কিমান গান শুনাইছিল
 মুগ্ধ কৰিছিল বাগিছাৰ ভোমোৰাবোৰক
 ঝিকি ঝিকি বৰষুণ পৰিলেও
 কেতিয়াও তাইৰ ভাগৰ লগা নাছিল
 ভাগৰ লাগিলে

মুকলি পথাৰত এপাক ঘূৰিছিল
এজাক মৌ-মাখিৰ গুণ-গুণনি শুনিবলৈ।

(৩)

পখিলাটোৱে (আমাক) সদায় শিকাব বিচাৰিছিল
ঘাঁহ বনেৰে আগুৰি ধৰা পথাৰত
কেনেকৈ হাল চলাব লাগে
গুটি সিচিব লাগে কেনেকৈ
তেতিয়া অনুভৱ হোৱা নাছিল
এতিয়া মনত সদায় অহাযোৱা কৰে
গধূলিৰ বাৰান্দাত বহিলে
আৰু ৰাতি টোপনি যাব বিচাৰিলে।

(৪)

এন্ধাৰ ৰাতি কেনেকৈ ফুৰিব লাগে
পখিলাটোৱে শিকাইছিল
শিকাইছিল বালিচন্দা ঘাটত কেনেকৈ সাঁতুৰিব লাগে
মোৰ মনত কেতিয়াবা
দুখ লাগিলে
পখিলাটোৰ কথা মনত পৰে
মনত পৰে তাই কোৱা
কবিতাৰ পংক্তি,
অলংকাৰ লগোৱা সাধুকথা
পদে পদে দাৰ্শনিক উক্তি

(৫)

পখিলাটোৰ লগত
একেলগে বাগিছাখনত
কিমান যে হাঁহি ধেমালি কৰিছিলো
তাই কেতিয়াও দুখ পোৱা নাছিল,
লগৰীয়াবোৰ (হঁত) কেতিয়াবা নাথাকিলেও
অকলে বাগিছাত বহি কিবাকিবি আওঁৰায়

আৰু ফুলৰ বস পান কৰে
মিচিকি মিচিকি হাঁহিৰে
মুগ্ধ কৰে মোৰ হিয়া
আৰু প্ৰকৃতিৰ মানৱক।

(৬)

পখিলাটোৰ কেতিয়াবা খং উঠিলে
পাহৰি যায় সন্মুখৰ বাট
চিনি নাপায় পৃথিৱীৰ দিশ
তথাপিও শেষ নহয় তাইৰ বিননি,
মন যায় আৰু তাইৰ
গুণগুণনি শুনিবলৈ
কিন্তু সময় যে বহি নাথাকে
পখিলাটোৰ দৰে মোৰো যে
উভতি যাবৰ সময় হ'ল
থাকা তুমি পখিলা
তোমাৰ দৰে
মোৰো যে বাট চাপি আহিছে
যোৱা এতিয়া তুমি তোমাৰ বাটে বাটে
মইয়ো যাওঁ মোৰ বাটে বাটে
কেতিয়াবা সময় হ'লে
পুনৰ লগ পাম
বাগিছাৰ সলনি
কোনোবা ৰেষ্টুৰেণ্টত।

বিঃ দ্ৰঃ — মোৰ কবিতাত বিচৰণ কৰা পখিলাটো হ'ল-
ড° আলপনা সৰকাৰ ডেকা। আলপনা সৰকাৰ কোন
আপোনালোকে জানেনে ?

..... সুঠাম শৰীৰ, কোকিলকণ্ঠী মাত, সুস্থ মনেৰে মৰমৰ
ৰং সানি মোৰ জীৱনলৈ এক নতুন পোহৰেৰে বাট দেখুৱাই দিয়া
ব্যক্তিগৰাকীয়েই হ'ল ড° আলপনা সৰকাৰ।